

UDENRIGSMINISTERIET

SUNDHEDS-
OG ÆLDREMINISTERIET

INTERNATIONALISERINGS-
STRATEGI FOR

SUNDHED OG LIFE SCIENCE

Februar 2019

INDHOLD

	Forord	3
1	Indledning	5
2	Formål	6
3	Indsatsområder for internationaliseringsstrategien	9
	Strategisk sektoreksport	10
	Myndighedssamarbejde og faglig dialog	12
	EU-samarbejdet	16
	Handelspolitik som instrument til at styrke dansk eksport	17
	Innovation og internationalt forsknings samarbejde	19
	Markedsføring og erhvervsfremstød	21
	Investeringsfremme	23
4	En sammenhængende internationaliseringsindsats	24
5	Opsummering	25
6	Hvor kan du gå hen som virksomhed?	26

Forord

Eksporsten på sundhedsområdet er større end nogensinde før. Udlandet har for alvor fået øjnene op for, at Danmark har en styrkeposition inden for sundhed og life science. Den position skal vi bygge videre på. Med afsæt i Internationaliseringsstrategien for Sundhed og Life Science vil vi skabe de bedste betingelser for, at danske virksomheder kan realisere det globale vækstpotentiale i højere grad end tilfældet er i dag. Samtidig udgør FN's 17 verdensmål en ambitiøs politisk ramme om globale udvikling og samarbejde frem mod 2030, der betyder en stigende efterspørgsel efter bæredygtige løsninger, som danske virksomheder kan levere.

Regeringens indsats tager udgangspunkt i økonomisk diplomati, som er et væsentligt fokusområde i dansk udenrigspolitik. Formålet er at skabe værdi for Danmark og dansk erhvervsliv. Det gælder ikke mindst på sundhedsområdet.

I de seneste år har vi arbejdet for at bringe det danske sundhedsvæsen i spil i dialogen med udenlandske sundhedsmyndigheder. Der er etableret nye samarbejder med udenlandske sundhedsmyndigheder, som ikke alene efterspørger danske produkter men også viden om det danske sundhedsvæsen. Regeringen vil opprioritere dette arbejde. En faglig dialog om sygehusplanlægning eller tiltag for skabe et nært og sammenhængende sundhedsvæsen er værdifuld for myndighederne i vækstlande, der står overfor at skulle omstille deres sundhedsvæsen mod nye udfordringer.

Tæt samarbejde mellem danske og udenlandske myndigheder kan samtidig bidrage til at opnå større gennemsigtighed og sammenlignelighed i regler og processer og sikre endnu større tillid til kvaliteten af danske produkter. Dermed lettes adgangen for danske virksomheder til de pågældende markeder.

Myndighedssamarbejdet skal suppleres af en strategisk eksportfremmeindsats, der sikrer, at sundheds- og life science industrien opnår kvalificeret sektorfaglig rådgivning via de danske repræsentationer i udlandet for at opnå markedsadgang.

Regeringen vil derfor styrke myndighedsdialogen og eksportfremmeindsatsen på udvalgte højindkomstmarkeder, hvor der er et stort potentiale for danske virksomheder.

Samtidig er udenlandske investeringer et stort aktiv for væksten i Danmark. De udenlandske virksomheder bidrager blandt andet med arbejdspladser, ny viden, teknologi, kompetencer og forretningsmodeller. De udenlandske virksomheder skaber muligheder for at etablere innovative partnerskaber, ligesom de er med til at skærpe konkurrencen. Derfor har regeringen styrket life science indsatsen i Invest in Denmark.

Når danske sundheds- og life science virksomheder udvikler produkter og løsninger af høj faglig kvalitet, sker det ofte i tæt samarbejde med det offentlige sundhedsvæsen. Det forbilledlige samarbejde mellem private og offentlige sundhedsaktører kan vi med fordel lade os inspirere af i internationaliseringsindsatsen. Her når vi også længst, når virksomhederne og de offentlige myndigheder arbejder tæt sammen. Denne strategi skal bidrage til at understøtte samarbejdet yderligere.

Ellen Trane Nørby
Sundhedsminister

Anders Samuelsen
Udenrigsminister

1

Indledning

Danmark er kendt for virksomheder på sundhedsområdet, som er førende i verden og som bidrager til det danske samfund med høj beskæftigelse, produktivitet og eksport. Sundhedsindustrien omfatter mange typer virksomheder inden for lægemidler, biotek og medicinsk udstyr, sundhedsteknologi, digitale løsninger og infrastruktur. Danmark er samtidig kendt for et effektivt offentligt sundhedsvæsen, som sikrer lige adgang til sundhedsydelser af høj kvalitet. Det danske sundhedsvæsen har evnen til at udvikle og gennemføre innovative løsninger til gavn for patienterne og er kendetegnet ved et veludviklet samarbejde mellem offentlige og private aktører.

Det danske sundheds- og life science erhverv har potentialet til at udbygge en i forvejen stærk position på det globale marked. Globale udviklingstendenser påvirker imidlertid vilkårene for danske virksomheder. Nye middelklasser vokser frem i store vækstlande og skaber nye, vigtige markeder, men virksomhederne oplever også stigende konkurrence, forøget lovgivningskompleksitet og barrierer for markedsadgang.

Derfor er det fortsat vigtigt at nedbryde markedsbarrierer, udbrede kendskabet til effektive og innovative danske løsninger og arbejde målrettet for at sikre de bedst mulige vilkår for eksport af danske produkter, services og løsninger. Regeringen vil samtidig arbejde aktivt for at tiltrække investeringer og skabe adgang for danske virksomheder til viden og innovation. Derved kan vi fastholde de danske forspring inden for sundhedsløsninger, forskning og teknologi, som giver stor samfundsmæssig værdi og udgør nøglen til succes i en global verden.

Internationaliseringsstrategien udspringer af regeringens Vækstplan for Life Science, men skal også ses i sammenhæng med regeringens Strategi for Økonomisk Diplomati (2018-2020), som udgør en overordnet ramme for de eksisterende eksportstrategier for henholdsvis energiområdet, miljø- og fødevarerområdet og for denne strategi.

Økonomisk diplomati udøves på tværs af regeringen og har til formål at skabe værdi for Danmark og for dansk erhvervsliv ved at sikre sammenhæng mellem en bred vifte af instrumenter og indsatser. Det gælder både myndighedssamarbejde, handelspolitik, eksport- og investeringsfremme, og placeringen af innovationscentre tæt på verdens førende forsknings- og innovationsmiljøer. Ambitionerne for strategien understøtter samtidig Danmarks engagement i indfrielsen af FN's verdensmål for bæredygtig udvikling, der fokuserer bredt på sundhed for alle såvel som på at finde nye innovative løsninger og styrke offentlig-private partnerskaber.

Internationaliseringsstrategien skal sikre en sammenhængende og fokuseret indsats, som er relevant for alle typer virksomheder fra små start-ups til de store virksomheder. Det nye 'Dialogforum for life science og sundhed' skal understøtte en løbende dialog med erhvervslivet og kan bidrage med anbefalinger til fremadrettede prioriteter og nye indsatser, der tager afsæt i de muligheder og udfordringer, som kendetegner det globale marked for sundhedsløsninger.

Strategien præsenterer dermed et samlet bud på, hvordan regeringen kan bidrage til at realisere den danske sundheds- og life science industris globale vækstpotentiale.

2

Formål

Med internationaliseringsstrategien vil regeringen sikre sammenhæng og prioritering på tværs af de etablerede værktøjer for internationalt samarbejde, eksport- og investeringsfremme og de nye initiativer, som blev lanceret med Vækstplan for Life Science i marts 2018.

FORMÅL

Internationaliseringsstrategien skal bidrage til at indfri regeringens vision om Danmark som førende life science nation i Europa. Strategiens indsatsområder har til formål at øge eksporten og tiltrække viden og investeringer inden for sundhed og life science.

STRATEGI

Regeringen vil nå målene ved at:

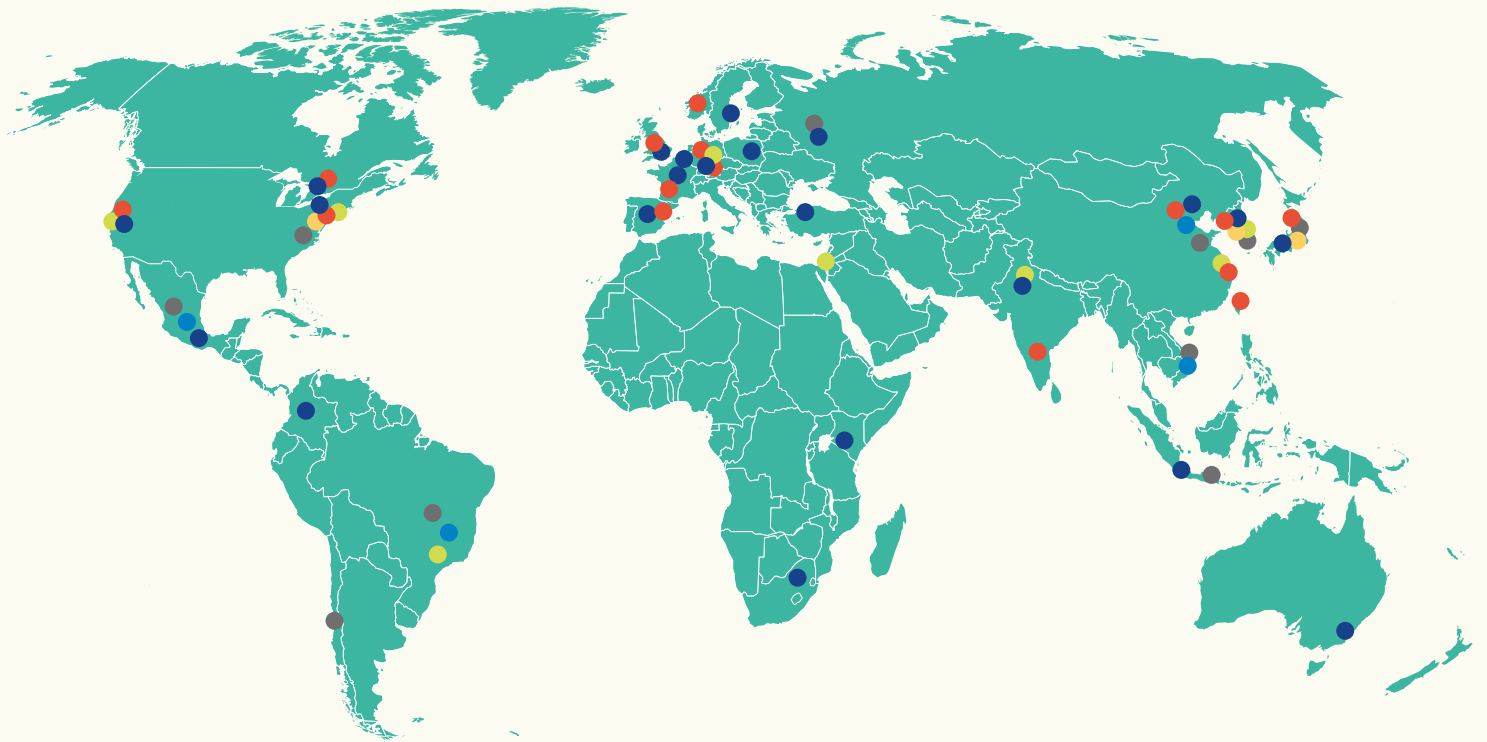
- Styrke dialogen og samarbejdet mellem sundhedsindustrien og relevante ministerier om internationaliseringsindsatsen.
- Sikre større sammenhæng og synergi på tværs af nye og eksisterende indsats, som kan understøtte erhvervet i forhold til eksport, innovation og investeringsfremme.
- Bringe det danske sundhedsvæsen i spil i internationaliseringsindsatsen som udstillingsvindue for danske løsninger og produkter.

INDSATSOMRÅDER

1. Strategisk sektoreksport
2. Myndighedssamarbejde og faglig dialog
3. EU-samarbejdet
4. Handelspolitik
5. Innovation og internationalt forskningssamarbejde
6. Markedsføring og erhvervsfremstød
7. Investeringsfremme

Global tilstedeværelse og strategiske markeder på sundhedsområdet

● 4 vækstrådgivere i vækstøkonomier

De fire vækstrådgivere bidrager gennem myndighedssamarbejde og strategiske sektorsamarbejdsprojekter til at bane vejen for danske virksomheders internationalisering.

● 10 Memorandums of Understanding

Aftaler om dialog og samarbejde mellem danske og udenlandske sundhedsmyndigheder.

● 8 innovationscentre

Innovationscentrene bidrager til at fastholde den høje internationale kvalitet af dansk life science forskning og understøtter små, højteknologiske virksomheders internationalisering.

● 3 sektorspecialister

Sektorspecialister sikrer en tæt kobling mellem myndighedssamarbejde og dansk eksport i højindkomstlandene.

● 24 eksportrådgivere på sundhed

Lokale eksportrådgivere på 24 danske repræsentationer med særlig fokus på sundhed.

● 15 Invest in Denmark hot spots

Invest in Denmark er Danmarks nationale investeringsfremmeorganisation med medarbejdere i København og på udvalgte danske repræsentationer.

3

Indsatsområder for internationaliseringsstrategien

INDSATSOMRÅDE 1

Strategisk sektoreksport

INDSATSOMRÅDE 2

Myndighedssamarbejde og faglig dialog

INDSATSOMRÅDE 3

EU-samarbejdet

INDSATSOMRÅDE 4

Handelspolitik som instrument til at styrke dansk eksport

INDSATSOMRÅDE 5

Innovation og internationalt forskningssamarbejde

INDSATSOMRÅDE 6

Markedsføring og erhvervsfremstød

INDSATSOMRÅDE 7

Investeringsfremme

Strategisk sektoreksport

Danske virksomheder inden for sundheds- og life science erhvervet efterspørger i stigende grad faglig funderet rådgivning og assistance til at skabe adgang til markeder med stort eksportpotentiale.

Derfor styrkes den sektorfaglige ekspertise med nye sundhedsspecialister på de danske repræsentationer i USA, Japan og Sydkorea, som skal bidrage til at skabe bedre markedsadgang for danske virksomheder.

Der er et globalt og voksende potentiale for afsætningen af danske sundheds- og life science løsninger og produkter, men samtidig øges konkurrencen om markedsandele, og sektoren er tillige meget reguleret. På nogle markeder kan de politiske rammebetingelser være udformet på en måde, som ikke understøtter danske virksomheders eksportpotentiale. Manglende kendskab til- og forståelse for markedsreguleringen udgør ofte en barriere for eksport af danske løsninger og produkter.

På den baggrund er der behov for en målrettet eksportfremmeindsats, der tager afsæt i at engagere udenlandske myndigheder i dialog og samarbejde, der kan bane vej for øget afsætning af danske virksomheders produkter. Det forudsætter stærke faglige kompetencer på de danske repræsentationer i udlandet, som indtager en central rolle i relationen til de lokale myndigheder og som samtidig besidder stor indsigt i opholdslandets politiske prioriteter og efterspørgsel.

Med regeringens Vækstplan for Life Science og Strategi for Økonomisk Diplomati styrkes Udenrigsministeriets ekspertise på sundhedsområdet med udsendelse af sektorspecialister til danske repræsentationer i USA, Japan og Korea. Sektorspecialisterne etablerer dialog og samarbejde mellem danske og udenlandske myndigheder med henblik på at påvirke politiske rammebetingelser på de pågældende markeder. Som led i dialogen involveres også de danske sundhedsmyndigheder, der bidrager til at understøtte erhvervslivets eksportmuligheder gennem tilvejebringelse af sektorfaglig ekspertise og deltagelse i samarbejde med udenlandske myndigheder. Sektorspecialisterne vil – i tæt samarbejde med repræsentationernes handelsafdelinger – facilitere samarbejdet gennem besøg, workshops og rundbordsamtaler, der på sigt skal bane vej for eksport af danske løsninger og produkter.

The Trade Council, Udenrigsministeriet, rådgiver danske virksomheder om eksport og internationalisering på mere end 60 markeder. Sundhed og life science indgår som en højt prioriteret sektor, hvor The Trade Council stiller faglig ekspertise til rådighed i forhold til eksempelvis strategisk rådgivning om markedsadgang, lokale rammevilkår, assistance til identifikation af samarbejdspartnere og public affairs indsatser.

Prioriteringen af sundheds- og life science erhvervet betyder også, at der er cirka 24 lokalt ansatte sektorspecialister inden for sundhed på udvalgte markeder, som rådgiver danske virksomheder om eksport og internationalisering. Der tilbydes rådgivning til små og mellemstore virksomheder (SMV'er) samt til store virksomheder, ligesom Udenrigsministeriet tilbyder skræddersyede rådgivningsforløb til virksomheder med såvel begrænset som stor erfaring med internationalisering.

Inden for sundheds- og life science erhvervet er der samtidig stigende efterspørgsel på rådgivning om regulatoriske forhold og assistance til at indgå i dialog med myndigheder på udenlandske markeder. Government & Public Affairs (GPA) er derfor også en integreret del af Udenrigsministeriets rådgivning. GPA omfatter en bred vifte af indsatser, der kan imødekomme virksomhedernes behov for eksempelvis at identificere og skabe dialog med nationale såvel som lokale myndigheder i landet, gennem afholdelse af rundbordsmøder med beslutningstagere og dialog med lokale myndigheder i forbindelse med uoverensstemmelser eller tvister.

Case

Blue Line

Virksomheden Blue Line udvikler og sælger industriel IT til at optimere og dokumentere produktionsprocesserne i krævende miljøer inden for blandt andet produktionen af farmaceutiske produkter og fødevarer.

Blue Line deltog i The Trade Council's VITUS-program i 2016 og 2017 med fokus på introduktion til virksomheder i den farmaceutiske sektor i Storbritanien og Irland. Igennem deltagelsen i VITUS-programmet fik Blue Line blandt andet værktøjer til at målrette sit salg til det udvalgte eksportmarked, hjælp til at udvikle sin markedsstrategi samt et fact-finding-besøg sammen med den tilknyttede vækstrådgiver.

Blue Line har i forlængelse af VITUS programmet vundet eksportordrer for over 5 mio. DKK. I tillæg til øget omsætning har væksten ført til etableringen af eget kontor i Irland, der også betjener Storbritanien og Benelux-landene.

På baggrund af den succesfulde markedsstrategi, der er blevet udviklet igennem VITUS, har Blue Line desuden vundet betydelige ordrer på en række europæiske markeder samt i Canada. Blue Line er i dag i dialog med flere internationale kunder med betydelig strategisk værdi.

Case

Lægemiddelstyrelsens nyetablerede samarbejde med Japan

Under sit besøg til Japan i efteråret 2017 underskrev sundhedsminister Ellen Trane Nørby en samarbejdsaftale mellem det danske og det japanske sundhedsministerium. På baggrund af aftalen har Lægemiddelstyrelsen indledt et samarbejde med de japanske lægemiddelmyndigheder.

Samarbejdet fokuserer i sin indledende fase på analyse af sundhedsdata og anvendelsen af data i vurderingen af lægemidlers virkning

og sikkerhed. De japanske lægemiddelmyndigheder besidder gode værktøjer, som kan inspirere i en dansk kontekst. På længere sigt forventes samarbejdet at kunne udfoldes til at omfatte yderligere faglige områder.

Partnerskabet har potentiale til at kunne påvirke rammebetingelserne for godkendelse af lægemidler til gavn for den danske lægemiddelindustri.

Myndighedssamarbejde og faglig dialog

Det er afgørende for en effektiv internationaliseringsindsats, at danske kompetencer inden for sundhed og life science bringes i spil i dialogen med udenlandske sundhedsmyndigheder, og at danske myndigheder har den fornødne kapacitet til at bidrage der, hvor det har størst værdi for erhvervslivet.

Sundheds- og Ældreministeriet har med Vækstplan for Life Science fået tilført i alt seks årsværk til opbygge nye og konsolidere eksisterende samarbejdsrelationer med udenlandske sundhedsmyndigheder.

Myndighedssamarbejde betegner projekter, som bygger langsigtede samarbejdsrelationer mellem danske og udenlandske myndigheder.

Samarbejdsprojekterne bidrager til en øget indsigt i lovgivning og politikker på udenlandske markeder, samtidig med at partnerlandets kendskab til danske løsninger styrkes. Kendskab til den danske sundhedsmodel kan ofte bruges som en døråbner for en fagligt funderet dialog om de lokale myndigheders egne reformprocesser eller planlægning af nye tiltag i sundhedssektoren. Ligeledes kan dialogen anvendes til at opnå større gennemsigtighed og sammenlignelighed i regler og processer, f.eks. på det regulatoriske område. Dermed kan samarbejde bidrage til at bane vej for en lettere og hurtigere markedsadgang.

Danmark besidder en række styrkepositioner på sundhedsområdet, som kan bidrage til at synliggøre danske løsninger og produkter. Regulering af lægemidler og medicinsk udstyr er et af de områder, hvor udlandet kigger til Danmark for faglig sparring og inspiration. Men også styrkepositioner inden for primær sundhed, kronikerområdet, sammenhæng i sundhedsvæsenet, samt digitalisering og sundheds-IT er oplagte platforme for myndighedsdialog, der kan bidrage til at åbne døre for danske virksomheder.

Myndighedssamarbejde understøttes gennem dialog på politisk niveau for at sikre forankring og prioritering i partnerlandene. Erhvervet inddrages ligeledes tidligt og løbende for at sikre, at indsatsen skaber mest mulig værdi for danske virksomheders eksportmuligheder.

Case

Dansk-mexicansk samarbejde bringer psykiatrien tættere på patienterne

Danmark har unikke kompetencer på området for telemedicin til gavn for både patienter og sundhedssektorens økonomi. Myndighedssamarbejdet kobler danske og mexicanske erfaringer og kan bidrage til, at sundhedsmyndigheder i Mexico kan hjælpe flere patienter med færre ressourcer.

Psykiatri og mental sundhed er stærkt tabubelagt og underfinansieret i Mexico. Estimer viser, at omkring 5 procent af den mexicanske befolkning lider af depression, og kun omkring 3 procent af de ramte modtager behandling. Som foregangsland på brugen af telemedicin i psykiatrien kan

gennemtestede danske sundhedsløsninger gøre gavn i en mexicansk kontekst.

Teknologiske løsninger og infrastruktur bringes i stigende grad i fokus, når der investeres i sundhedssektoren i Mexico. Ved større udbudsprocesser til sygehusbyggerier er der efterspørgsel på danske løsninger, som kan understøtte brugen af teknologi. Besøg fra Mexico til Danmark styrker samtidig de mexicanske beslutningstageres viden om, hvordan vi i Danmark integrerer teknologi i sundhedsvæsenets struktur.

Strategiske sektorsamarbejdsprojekter

Som led i myndighedssamarbejdet indgår Sundheds- og Ældreministeriet i strategiske samarbejdsprojekter på sundhedsområdet, som er rettet specifikt imod vækstlande og finansieret af udviklingsbistanden. Samarbejdet udmøntes gennem dialog med specialister og beslutningstagere i partnerlandenes sundhedsmyndigheder samt på de øverste politiske og administrative niveauer for at sikre forankring af projekterne.

Formålet med at etablere et strategisk sektorsamarbejdsprojekt er at bringe danske styrkepositioner aktivt i spil og bidrage til at løse konkrete udfordringer i partnerlandene inden for rammerne af FN's verdensmål. Der kan f.eks. være tale om teknisk assistance til at styrke kapaciteten til håndtering af kroniske sygdomme i den primære sundhedssektor, der bidrager til at opnå verdensmål 3 om sundhed og trivsel. Derudover bidrager projekterne til at positionere danske sundhedsløsninger og dansk erhvervsliv over for sundhedsmyndighederne i de strategisk vigtige vækstlande. Hermed skabes grundlag for at forbedre rammebetingelserne i landene og skabe nye platforme for danske virksomheder på længere sigt.

De eksisterende strategiske sektorsamarbejdsprojekter på sundhedsområdet, som i dag er etableret i Brasilien, Mexico og Vietnam, udbygges over de kommende år. Samtidig er det en vigtig prioritet at etablere et ambitiøst nyt samarbejde med Kina, som både fokuserer på at sikre bedre lægemiddelgodkendelse og bedre opsporing og behandling af kroniske sygdomme til gavn for kinesiske patienter.

Projekterne understøttes af stipendier og forskningsmidler, der finansieres af udviklingsbistanden. Uddannelses- og forskningsaktiviteterne retter sig endvidere mod samarbejder med dansk-støttede partnere og andre centrale aktører i tilknytning til projekterne.

Det er afgørende for den kommende udbygning af myndighedssamarbejdet, at det danske sundhedsvæsen medvirker til at fremvise danske løsninger og indgår som en aktiv medspiller i etableringen af faglig dialog og samarbejde med deltagelse af både statslige, regionale og kommunale aktører. F.eks. vil Region Syddanmark få en væsentlig rolle i at udforme og drive det kommende sundhedssamarbejde med myndighederne i de to kinesiske provinser Jiangsu og Guangdong.

Case

Samarbejde om lægemiddelgodkendelse med Kina og Brasilien

Lægemiddelstyrelsen har siden 2009 haft en samarbejdsaftale med de kinesiske lægemiddelmyndigheder og har bidraget til at inspirere reformerne af lægemiddel-lovgivningen i Kina. Gennem de senere år er samarbejdet intensiveret, især med oprettelsen af det nye China-Denmark Food and Drug Regulatory Cooperation Centre, som fremover vil blive understøttet af Sundheds- og Ældreministeriets nye strategisk sektorsamarbejde med Kina på sundhedsområdet.

Samtidig indgår Lægemiddelstyrelsen som partner i Sundheds- og Ældreministeriets

strategiske samarbejde med den brasilianske lægemiddelmyndighed ANVISA.

Samarbejdet med de brasilianske og kinesiske lægemiddelmyndigheder bidrager til forbedring af folkesundheden og fokuserer på effektivisering af reguleringen af lægemiddelområdet og herunder til hurtigere, ensartede og mere transparente godkendelsesprocesser. Samarbejdet kan på længere sigt bidrage til at fremme dialog, viden og forståelse for sundhedssystemerne imellem Danmark og partnerlandene samt skabe bedre adgang for danske sundhedsvirksomheder til de pågældende markeder.

Faglig dialog

I tillæg til myndighedssamarbejdet, der tilgodeser Danmarks langsigtede strategiske interesser, vil fagministerierne løbende prioritere ressourcer til at bidrage med faglige input og opbakning til andre strategisk vigtige indsatser for at fremme dansk eksport og tiltrække investeringer til Danmark.

Sundheds- og Ældreministeriet prioriterer dialog med lande og markeder, som har strategisk betydning for dansk erhvervsliv, og hvor ministeriets aktive deltagelse kan bidrage til at åbne døre og skabe opmærksomhed om danske løsninger. Det gælder eksempelvis store vækst- og volumenmarkeder som Kina, USA, og Japan samt nære markeder i Norden og i EU.

Indsatsen understøttes gennem deltagelse på politisk niveau, hvor ministeriet løbende prioriterer at opbygge gode relationer internationalt og skabe opmærksomhed om danske løsninger, eksempelvis gennem deltagelse i internationale møder og erhvervsfremstød.

Case

Styrket indsats mod kroniske sygdomme i Vietnam

I samarbejde med det vietnamesiske sundhedsministerium er det myndigheds-samarbejdets formål at udvikle en model for forebyggelse og tidlig opsporing af diabetes og forhøjet blodtryk i Vietnam. I projektet indgår en lang række danske aktører, eksempelvis en dansk professionshøjskole, der træner sundhedsmedarbejdere i en vietnamesisk provins.

I samarbejde med Danida Fellowship Centre udvikles desuden målrettede kurser til universitetspersonale og medarbejdere fra provinser og nationalt niveau i Vietnam. Der udarbejdes borgercentreret informationsmateriale, nye træningsmanualer og nye håndbøger.

Københavns Universitet og Syddansk Universitet har sideløbende indledt et forskningssamarbejde med et medicinsk universitet i Vietnam, og medarbejdere fra sundhedsforsikringsmyndighederne er udvalgt til at deltage i relevante ledelses- og træningskurser.

Samlet set bidrager projektet til at opbygge viden blandt sundhedspersonale i provinser og beslutningstagere på centralt niveau og promovere de stærke danske kompetencer for opsporing og behandling af kroniske sygdomme.

Case

Digital dansk sundhed hitter i Tyskland

Tyskland er et af de markeder, der i stigende grad efterspørger dansk faglighed. Det kommer blandt andet til udtryk inden for digitale sundhedsløsninger og smart health, hvor Tyskland udviser stor interesse for de danske erfaringer med digitalisering af sundhedsvæsenet og etableringen af ny sygehusstruktur. Da Tyskland er et af de største eksportmarkeder for Danmark, har vi en særlig interesse fra dansk side i at imødekomme denne efterspørgsel.

Derfor var Danmark stærkt repræsenteret ved den tyske digitaliseringsmesse "Smart

Country Convention" i Berlin i november 2018, hvor Danmark deltog som partnerland med fire ministre (statsministeren, sundhedsministeren, innovationsministeren og energi, forsynings- og klimaministeren) samt en lang række danske virksomheder.

Sundheds- og Ældreministeriet bidrog i den sammenhæng med sundhedsfaglige oplæg og indlæg fra sundhedsministeren. Denne indsats bidrager i høj grad til at sætte scenen for dialog mellem de tyske og danske virksomheder.

EU-samarbejdet

En aktiv indsats for at sikre danske interesser i EU har stor strategisk- og konkret betydning for det danske erhvervsliv. I den forbindelse skal det også sikres, at danske virksomheder og forskningsinstitutioner har adgang til finansiering samt de vigtigste forskningsmiljøer og kommercielle samarbejdspartnere.

Derfor fortsætter regeringen arbejdet for at styrke Danmarks position i det europæiske samarbejde om lægemidler og medicinsk udstyr.

Indsatsen i EU på sundhedsområdet tager udgangspunkt i de høje danske standarder for patientsikkerhed og kvalitet i lægemidler og medicinsk udstyr. Der ses en stigende kompleksitet på det europæiske marked for lægemidler og medicinsk udstyr, hvilket sætter store krav til de danske myndigheders kompetencer og indsatser for koordination.

Der ses samtidig muligheder for at varetage flere opgaver i Det Europæiske Lægemiddelagentur, EMA, som er et koordineringsagentur med stort behov for faglige indspil fra de nationale lægemiddelmyndigheder.

Indsatsen retter sig også mod EU's forskningsinitiativer, som har fokus på at fremme og udbrede excellent forskning og innovation særligt gennem samarbejdsprojekter på tværs af grænser. Dansk-europæisk forskning og innovationssamarbejde inden for life science støttes i væsentlig grad gennem EU's rammeprogram for forskning og innovation, Horizon 2020. Det er afgørende, at danske virksomheder og forskningsinstitutioner har adgang til de platforme, hvor de stærkeste europæiske forskningsmiljøer og mulige kommercielle partnere deltager.

Danmark i det europæiske lægemiddelsamarbejde

Lægemiddelstyrelsen har som mål at indgå som en drivende kraft i det europæiske samarbejde om udvikling af videnskabelige metoder og forberedelse af lovgivning.

Styrelsen indgår aktivt i de europæiske komitéer og arbejdsgrupper, både i det Europæiske Lægemiddelagentur EMA og i det regulatoriske netværk Heads of Medicines Agencies (HMA).

Engagementet i EMA har til formål at sikre, at Danmark varetager flere rapportørskaber i agenturet og øger sin strategiske rolle. I HMA varetager styrelsen formandskabet for HMA Management Group og deltager med et medlem i HMA Permanent Secretariat. Lægemiddelstyrelsen deltager samtidig i mange dele af HMA's arbejde i task forces og arbejdsgrupper, herunder med formandskabet for en task force om big data.

Lægemiddelstyrelsens engagement i både EMA og HMA giver mulighed for at præge dagsordenen og forme EU's strategi for den fremtidige regulering af lægemiddelområdet i EU.

Handelspolitik som instrument til at styrke dansk eksport

I forhandlingerne om internationale handelspolitiske aftaler er det væsentligt at sikre både tidlig og kontinuerlig inddragelse, så de danske indspil til forhandlingerne afspejler de danske interesser bedst muligt.

Regeringen prioriterer en tidlig inddragelse af erhvervslivet i danske forhandlingsudspil til EU-Kommissionen og arbejder samtidig aktivt for at udbrede danske sundheds-virksomheders kendskab til og aktive anvendelse af EU's bilaterale frihandelsaftaler med knap 70 markeder uden for EU. Arbejdet koordineres i samarbejde med relevante erhvervsorganisationer.

Frihandel er afgørende for Danmark og danske virksomheder. 90 procent af den globale vækst ventes i fremtiden at skulle findes uden for Europa, og derfor er nye frihandelsaftaler med lande uden for EU afgørende for danske virksomheders vækstmuligheder og jobskabelse. Fokus er blandt andet på at fjerne toldsatser, forbedre rammebetingelserne for tjenesteydelser og investeringer, nedbringe uhensigtsmæssige barrierer og sikre intellektuelle ejendomsrettigheder.

Når EU's handelsaftaler forhandles, er det en vigtig opgave at afdække interesserne inden for den danske sundheds- og life science sektor for at sikre, at danske interesser i så vid udstrækning som muligt bliver varetaget i forhandlingerne. Sundhedserhvervets interesser fastlægges i samarbejde med relevante myndigheder og erhvervsorganisationer. Det sker primært forud for indledning af forhandlinger om en ny frihandelsaftale, men også under forhandlingerne. De danske interesser formidles til EU-Kommissionen, der har enebeføjelser til at forhandle frihandelsaftaler på vegne af alle medlemslande.

EU's frihandelsaftaler med tredjelande har stor betydning for dansk eksport af medicin og medicinsk udstyr. Eksempelvis forventes det, at EU's frihandelsaftale med Japan generelt vil øge dansk vareeksport til landet med cirka 150 procent i løbet af de første ti år efter aftalens ikrafttræden. Frihandelsaftalen ventes især at styrke dansk eksport til Japan inden for lægemiddel- og fødevarersektorerne.

EU's frihandelsaftale med Japan

EU har færdigforhandlet en omfattende frihandelsaftale med Japan. Aftalen trådte i kraft 1. februar 2019.

Fra dansk side har man aktivt støttet en ambitiøs frihandelsaftale med Japan, der i vidt omfang fjerner told og ikke-toldmæssige handelsbarrierer, blandt andet på lægemiddelområdet. Den færdigforhandlede EU-Japan aftale indfrier denne målsætning. Når aftalen er fuldt implementeret, vil Japan have fjernet al told på 97 procent af alle toldkoder, når blot varen er produceret i EU.

Hvad angår eksport af medicin og medicinsk udstyr, vil Japan-aftalen især være fordelagtig, fordi den fjerner en række japanske reguleringsmæssige handelsbarrierer. Med aftalen har Japan eksempelvis forpligtet sig til i øget omfang at anvende internationale standarder.

Med udgangspunkt i forhandlingerne har Japan allerede fjernet flere barrierer. For eksempel afskaffede Japan i 2016 et kompliceret notifikationssystem, der forhindrede markedsføring af mange europæisk producerede lægemidler og medicinsk udstyr i landet.

Innovation og internationalt forsknings samarbejde

Det er centralt for sundheds- og life science industriens konkurrenceevne at være på forkant med den nyeste forskning og omsætte den til innovative produkter og løsninger.

Med Vækstplan for Life Science etableres et nyt dansk innovationscenter i Boston, der skal give danske forskere og virksomheder adgang til et af verdens førende life science miljøer og bidrage til at fastholde den høje internationale kvalitet af dansk life science forskning. Med vækstplanen etableres endvidere Trial Nation, som sikrer, at der er én indgang for virksomheder og forskere til at placere kliniske forsøg i Danmark.

Dansk sundhedsforskning er anerkendt i hele verden for sin kvalitet og for at bidrage til at udvikle løsninger på verdens problemer – i stigende grad med afsæt i verdensmålene. Det store fokus på spin-out muligheder fra forskningen medvirker til at sikre et levende og voksende miljø for små og mellemstore danske sundhedsvirksomheder og giver dermed bedre forudsætninger for at styrke eksporten.

De danske regioner understøtter sundhedsinnovation ved at fremme offentlig-privat samarbejde om udvikling af nye innovative sundhedsløsninger. Private virksomheder og hospitaler kan eksempelvis i fællesskab udvikle og afprøve nye produkter til brug i sundhedssektoren. Sådanne samarbejder etableres også internationalt.

Udenrigsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet driver i fælleskab innovationscentrene, som er placeret i nogle af verdens førende forsknings- og innovationsmiljøer. Centrene giver danske virksomheder, innovationsaktører og forsknings- og uddannelsesinstitutioner bedre adgang til relevante samarbejdspartnere og kontakter og bedre mulighed for at hente ny viden og teknologi hjem til Danmark samt til at udvikle forretningsmuligheder. Samtidig arbejder innovationscentrene aktivt for at tiltrække ny viden, forskningsfinansiering og talent til Danmark.

Innovationscentrene er placeret i München, New Delhi, São Paulo, Seoul, Shanghai, Silicon Valley og Tel Aviv. Samtidig placeres et nyt innovationscenter i Boston med særligt fokus på sundhed og life science.

I tillæg til samarbejdet om innovationscentrene understøtter Uddannelses- og Forskningsministeriet international netværksdannelse i en række strategisk udvalgte lande via et internationalt netværksprogram, der støtter etablering af netværk mellem danske og udenlandske institutioner. Programmet bidrager til at styrke de danske forskningsmiljøers adgang til excellent viden og globale forskningsnetværk.

Case

Tech Scouting Novo Nordisk i Tel Aviv

Novo Nordisk etablerede i 2018 et partnerskab med Innovation Centre Denmark i Tel Aviv. Formålet med samarbejdet er at identificere banebrydende forskning og start-ups i Israel inden for specifikke terapeutiske områder samt MedTech og digitale sundhedsløsninger rettet mod kroniske sygdomme.

Markedsaktiviteterne bragte Novo Nordisk i kontakt med mere end 85 forskningsbaserede start-ups, 15 markedsledende Life Science venture fonde samt en række tech-transfer kontorer ved israelske universiteter og hospitaler.

Trial Nation er et andet eksempel på et initiativ, der skal understøtte internationale forskningsaktiviteter. Trial Nation er en nyetableret national forening, som sikrer, at der er én indgang for virksomheder og forskere til at placere kliniske forsøg i Danmark. Trial Nation er en sammenlægning af det offentlig-private partnerskab *NEXT* og regionernes *Én indgang for industrien til kliniske forsøg*.

Formålet er at lette planlægningen, optimere patienters involvering og reducere barrierer for udførelse af kliniske forsøg i Danmark.

Trial Nation har til formål at tiltrække flere investeringer i kliniske forsøg til Danmark og fremme virksomhedssamarbejder for herved at øge Danmarks relative andel af helt- eller delvist virksomhedsfinansierede kliniske forsøg i Europa. Trial Nations indsats for tiltrækning af udenlandske investeringer i kliniske forsøg sker i samarbejde med den nationale investeringsfremmeindsats.

Case

Samarbejde med Lundbeck om udvekslingsprogram

Det danske innovationscenter i Silicon Valley arbejder sammen med Lundbeck-fonden om et udvekslingsprogram, Lundbeck Foundation Clinical Research Fellowship Program, der giver de dygtigste danske medicinstuderende mulighed for et uddannelses- og forskningsophold på amerikanske eliteuniversiteter.

Formålet med samarbejdet er at tilskynde de talentfulde studerende til en karriere inden for forskning og styrke deres internationale netværk og udsyn.

Programmet indeholder desuden et entreprenørskabelement, der skal stimulere de studerendes blik for innovation inden for deres forskningsfelt.

Markedsføring og erhvervsfremstød

Den øgede konkurrence om markedsandele på verdensplan kræver, at man fra dansk side har fokus på at markedsføre Danmark som en førende sundheds- og life science nation. Markedsføringsindsatsen sigter på at udbrede kendskabet til fortællingen om det danske sundhedsvæsen og til danske virksomheders højeffektive løsninger.

Markedsføringsindsatsen kan knyttes an til konkrete eksportfremmende aktiviteter, så virksomhederne opnår den bedst mulige platform for at præsentere egne løsninger og produkter til potentielle kunder og samarbejdspartnere.

Med Vækstplan for Life Science er markedsføringskonsortiet Healthcare DENMARK udvidet til at omfatte life science sektoren, således at konsortiet nu repræsenterer den samlede fortælling om den danske sundheds- og life science sektor.

Healthcare DENMARK

Healthcare DENMARK er et offentlig-privat markedsføringskonsortium, der arbejder for at løfte det internationale kendskab til danske sundheds- og velfærdsløsninger i en række fokuslande. Healthcare DENMARK's formål er at kommunikere en samlet fortælling om dansk sundhed og life science samt at tiltrække udenlandske beslutningstagere til Danmark, så de kan opleve de danske løsninger på sundheds- og life science området på første hånd.

Organisationen kan samtidig bidrage til at understøtte myndighedssamarbejdet på sundhedsområdet, primært i forbindelse med delegationsbesøg til Danmark, hvor Healthcare DENMARK kan hjælpe til at identificere danske løsninger, som er relevante for samarbejdslandene.

Healthcare DENMARK's nye life science sekretariat skal bidrage til at styrke markedsføringen af den danske life science sektor og tiltrække besøg i Danmark fra endnu flere udenlandske delegationer.

Healthcare DENMARK's internationale markedsføringsinitiativer gennemføres i tæt samarbejde med Udenrigsministeriets eksport- og investeringsfremmeindsats for at sikre størst mulig værdi af indsatsen.

Case

Healthcare DENMARK's samarbejde med den danske ambassade i Polen

Healthcare DENMARK brander de danske styrkepositioner på sundhedsområdet og udnytter sit internationale netværk til at skabe dialog og kontakter for virksomheder og offentlige aktører.

Healthcare DENMARK har sammen med ambassaden i Warszawa skabt basis for en dialog om sundhedsindustriens vilkår i Polen og adresserer i denne forbindelse

flere aktuelle udfordringer for danske virksomheder i Polen.

I 2018 har Healthcare DENMARK været vært for delegationsbesøg fra den polske vicesundhedsminister og har anvendt besøgene til at adressere yderligere temaer, som understøtter ambassadens og industriens dialog med myndighederne i Polen.

Fælles erhvervsfremstød

Danske virksomheder har gode muligheder for at markedsføre sig over for potentielle udenlandske kunder og samarbejdspartnere i forbindelse med deltagelse i fælles erhvervsfremstød i udlandet. Udenrigsministeriets ordning for fælles erhvervsfremstød dækker op til 50 procent af fællesudgifterne i forbindelse med erhvervsfremstød for virksomhedsgrupper.

Erhvervsfremstød giver mulighed for, at flere små og mellemstore virksomheder kan få adgang til eksportmarkederne. Der gennemføres også et mindre antal officielle erhvervsfremstød hvert år med repræsentanter fra Kongehuset eller regeringen i spidsen.

Investeringsfremme

Udenlandske investeringer i form af eksempelvis kliniske forsøg, forskningssamarbejder og etableringen af virksomheder i Danmark bidrager både med arbejdspladser og vækst i samfundet, men ofte også med tilførslen af ny teknologi og viden til gavn for både patienter og erhvervslivet.

Med Vækstplan for Life Science har regeringen tilført ét årsværk til Invest in Denmark med henblik på at styrke indsatsen for at tiltrække, fastholde og udvide udenlandske life science investeringer i Danmark.

Tiltrækning af udenlandske investeringer har stor værdi, både i et samfundsperspektiv og for dansk erhvervsliv. Derfor arbejder myndighederne også aktivt for at tiltrække udenlandske life science investeringer til Danmark. Der er dog skarp konkurrence om at tiltrække, fastholde og udvide udenlandske investeringer, hvorfor regeringen har besluttet at styrke indsatsen.

Invest in Denmark

Invest in Denmark er en integreret del af The Trade Council i Udenrigsministeriet, og blev med Vækstplan for Life Science styrket med et årsværk særligt dedikeret til at fremme investeringer inden for life science sektoren.

Som Danmarks nationale organisation for investeringsfremme har Invest in Denmark til opgave at tiltrække og fastholde udenlandske investeringer inden for en række nøje udvalgte kompetenceklynger, heriblandt life science, hvor Danmark har særlige styrkepositioner og rammebetingelser.

Til det arbejde har Invest in Denmark placeret specialiserede medarbejdere på udvalgte markeder i Europa, Asien og Nordamerika, som er i kontakt med potentielle udenlandske investorer. Det er disse medarbejders opgave at identificere og formidle konkrete forretnings-, forsknings- og udviklingsmuligheder i Danmark. Derudover tilbyder de information og analyser, kontakter til potentielle partnere, planlægning af fact-finding-besøg og praktisk assistance i forbindelse med etablering i Danmark.

Udover at assistere medarbejderne uden for Danmark i deres arbejde med de udenlandske investorer, har investeringsfremmemedarbejderne i Danmark fokus på opbygning af danske netværk. Derudover har de fokus på at holde løbende kontakt med udenlandske virksomheder i Danmark for at understøtte eventuelle udvidelser af virksomhedens aktiviteter.

Case

Rundbordsmøder om investeringer

De seneste år har Invest in Denmark med succes arrangeret en lang række skræddersyede rundbordsmøder med beslutningstagere fra globale life science virksomheder i verdens hot-spots for udvikling af ny medicin og medicinsk teknologi.

Rundbordsmøderne, som er blevet afholdt i New York, Tokyo og København, har blandt andet haft til formål at synliggøre mulighederne for at gennemføre kliniske forsøg i Danmark og tiltrække ny forskning fra de udenlandske virksomheder. Afholdelsen af rundbordsmøderne sker altid i samarbejde med danske eksperter.

4

En sammenhængende internationaliseringsindsats

Det kræver en målrettet og sammenhængende indsats på tværs af sundheds- og life science erhvervet og offentlige myndigheder at realisere de globale vækstmuligheder. En tæt og regelmæssig dialog kan bidrage til at sikre den fornødne retning og prioritering.

Derfor er der etableret et nyt 'Dialogforum for life science og sundhed' med deltagelse af erhvervet og relevante myndigheder, som har til formål at sikre en fælles strategisk retning og prioritering af nuværende og kommende internationaliseringsindsatser med udgangspunkt i erhvervslivets efterspørgsel. Det nye dialogforum mødes cirka tre gange årligt.

Dialogforummet skal have mulighed for at bidrage med forslag til iværksættelse af større konkrete samarbejder og projekter på udvalgte markeder, herunder forslag til myndighedssamarbejde, og erhvervsfremstød. Dialogforum kan også danne rammen for temadrøftelser om specifikke markeder med henblik på at afdække konkrete udfordringer og potentialer for den danske sundhedsindustri. Derved vil dialogforum også få en vigtig rolle i forhold til at komme med indspil til såvel eksisterende – som nye myndighedssamarbejdsprojekter.

Samtidig er der etableret en fælles stilling mellem Sundheds- og Ældreministeriet og Udenrigsministeriet med specifikt fokus på den erhvervsrettede internationaliseringsindsats.

Med disse initiativer lægger regeringen op til et bredt og tæt koordineret samarbejde mellem ministerier, virksomheder, brancheorganisationer og øvrige relevante myndigheder og aktører, som skal være med til at sikre en effektiv implementering af internationaliseringsstrategiens indsatser.

En styrket indsats inden for følgende områder skal understøtte visionen om Danmark som førende life science nation i Europa:

Strategisk sektoreksport

- Den sektorfaglige ekspertise styrkes på udvalgte højindkomstmarkeder med stort eksportpotentiale inden for life science og sundhed. Til det formål udsendes nye sektorspecialister til danske repræsentationer i USA, Japan og Sydkorea.
- The Trade Council, Udenrigsministeriet, vil fortsat levere skræddersyede løsninger på specifikke markedsmæssige udfordringer og prioriteter til virksomheder i hele værdikæden.

Myndighedssamarbejde og faglig dialog

- Sundheds- og Ældreministeriet styrker sin deltagelse i internationalt myndighedssamarbejde og har fået tilført i alt seks årsværk til opbygge nye og konsolidere eksisterende samarbejdsrelationer med udenlandske sundhedsmyndigheder.

EU-samarbejdet

- Regeringen fortsætter arbejdet for at styrke Danmarks position i det europæiske samarbejde om lægemidler og medicinsk udstyr.
- Regeringen vil fortsat arbejde for, at sundhed prioriteres i rammeprogrammet for forskning og innovation og for stærk dansk deltagelse i programmet.

Handelspolitik som instrument til at øge dansk eksport

- Regeringen prioriterer en tidlig inddragelse af erhvervslivet i danske forhandlingsudspil og arbejder aktivt for at udbrede danske sundhedsvirksomheders kendskab til og aktive anvendelse af EU's bilaterale frihandelsaftaler.

Innovation og internationalt forskningssamarbejde

- Der er etableret et nyt dansk innovationscenter i Boston, der skal give danske forskere og virksomheder adgang til et af verdens førende life science miljøer og bidrage til at fastholde den høje internationale kvalitet af dansk life science forskning.

Markedsføring og erhvervsfremstød

- Markedsføringen af danske løsninger over for udenlandske partnere styrkes med udvidelsen af Healthcare DENMARK.

Investeringsfremme

- Der er tilført ét årsværk til Invest in Denmark, Udenrigsministeriet med henblik på at styrke indsatsen for at tiltrække, fastholde og udvide udenlandske life science investeringer til Danmark.

En sammenhængende internationaliseringsindsats

- Der er etableret et nyt 'Dialogforum for life science og sundhed', for at sikre fælles strategisk retning for kommende internationaliseringsindsatser med udgangspunkt i erhvervslivets efterspørgsel.
- Der er etableret en fælles stilling mellem Sundheds- og Ældreministeriet og Udenrigsministeriet med fokus på den erhvervsrettede internationaliseringsindsats.

6

Hvor kan du gå hen som virksomhed?

Spørgsmål vedrørende strategisk sektoreksport

Kontakt The Trade Council, Udenrigsministeriet
www.thetradecouncil.dk

Spørgsmål vedrørende ordningen for Myndighedssamarbejde

Kontakt Udenrigsministeriet
www.um.dk/da/danida/danida-business/myndighedssamarbejde/

Spørgsmål vedrørende Sundheds- og Ældreministeriets internationale arbejde

Kontakt Sundheds- og Ældreministeriet
www.sum.dk

Spørgsmål vedrørende innovationscentrene

Kontakt The Trade Council, Udenrigsministeriet
www.thetradecouncil.dk

Spørgsmål vedrørende EU's rammeprogram for forskning og innovation

Kontakt Styrelsen for Forskning og Uddannelse
www.ufm.dk

Spørgsmål vedrørende erhvervsfremstød

Kontakt The Trade Council, Udenrigsministeriet
www.thetradecouncil.dk

Spørgsmål vedrørende Healthcare DENMARK's aktiviteter

Kontakt Healthcare DENMARK
www.healthcaredenmark.dk

Spørgsmål vedrørende investeringsfremme

Kontakt Invest in Denmark
www.investindk.com

